

Richtlijnenhandboek

***** Economische impact *****

Beschrijving:	Onderzoek naar (additionele) bestedingen in het impactgebied als gevolg van het evenement
Versie:	2.3
Status:	Versie voorgelegd aan WESP op 3 oktober 2016, daarna gewijzigd
Datum:	10 oktober 2016
Auteur:	Egbert Oldenboom, Meerwaarde Community Building (op basis van versie 1.1 van Wil van Bussel)

Deze richtlijn is samengesteld in opdracht van de werkgroep ‘De Kracht van Sportevenementen’, bestaande uit NOC*NSF, het ministerie van VWS, en de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven.

Aan deze richtlijn werkten mee:

Paul Hover

Willem de Boer

Michiel de Nooij

En overige leden van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen

Vrijgegeven onder Creative Commons Licentie 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>

In niet juridische taal betekent dit:

Je bent vrij om:

- **het werk te delen** — te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat
- **het werk te bewerken** — te remixen, te veranderen en afgeleide werken te maken
- voor alle doeleinden, inclusief commerciële doeleinden.

De licentiegever kan deze toestemming niet intrekken zolang aan de licentievoorwaarden voldaan wordt.

Onder de volgende voorwaarden:

- **Naamsvermelding** — De gebruiker dient de maker van het werk te **vermelden**, een link naar de licentie te plaatsen en **aan te geven of het werk veranderd is**. Je mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met je werk of je gebruik van het werk.
- **Geen aanvullende restricties** — Je mag geen juridische voorwaarden of **technologische voorzieningen** toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Inhoudsopgave

1	Verantwoording.....	5
2	Kort overzicht van deze richtlijn	6
2.1	Wat meet het onderzoek?.....	6
2.2	Begrippen en definities.....	6
2.3	Indeling van de richtlijn en stappenplan	7
2.4	Relatie met andere richtlijnen	8
3	Theoretische achtergrond	10
4	Uitvoering van de enquêtes	12
4.1	Methodologische uitgangspunten.....	12
4.2	Vragenlijst.....	14
4.3	Dataverzameling, steekproef, meetmomenten	14
5	Dataverwerking en datacontrole	16
5.1	Handmatige of geautomatiseerde dataverwerking	16
5.2	Koppelen databestanden?.....	16
6	Aantal bezoeken (ticketing, schatting)	17
6.1	Gegevens organisatie	17
6.2	Schattingen van bezoekers in de publieke ruimte	18
7	Berekening economische impact bezoekers.....	19
7.1	Inleiding	19
7.2	Nieuwe variabelen aanmaken	19
7.3	Berekening gewichten.....	20
7.4	Samenvoegen databestanden	23
7.5	Berekening aandeel bezoeken van additionele bezoekers	23
7.6	Berekening bestedingen	23
7.7	Verdringingseffecten	25
8	Berekening additionele bestedingen organisatie	26
9	Rapportage economische impact	28
9.1	Wijze van rapporteren	28
9.2	Kennisopbouw en kwaliteitsborging	28

11	Bijlagen	30
11.1	Vragenlijst.....	30
11.2	Data invoer en controle bij papieren vragenlijsten	36
11.3	Toelichting bezoekgewicht	38

1 Verantwoording

Dit nieuwe Richtlijnenhandboek Economische Impact versie 2.3 is volledig herzien en kijkt op een groot aantal punten af van de vorige versie 1.1. Deze versie vervangt de voorgaande versies.

Voor de evaluatie van (sport)evenementen is het van belang een goed en betrouwbaar en standaard meetinstrument te hebben. Als dit meetinstrument op een uniforme wijze wordt toegepast, dan worden evenementen beter vergelijkbaar. Men kan dan de evaluatie-uitkomsten gebruiken in de dialoog met (potentiële) sponsors en andere stakeholders van het betreffende evenement. Dit draagt bij aan de verdere professionalisering en rendementsvergroting bij evenementenorganisaties.

Het Richtlijnenhandboek biedt een erkend meetinstrument aan dat wordt aanbevolen aan partijen, die belang hebben bij de effectmeting van evenementen. Het is een initiatief van WESP, de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen.

Het gebruiken van dit Richtlijnenhandboek en het hierin beschreven meetinstrument plus materialen (adviesvragenlijst) is toegestaan, echter uitsluitend met volledige bronvermelding: evaluatie uitgevoerd volgens Richtlijnenhandboek Economische impact WESP versie 2.3 zonder toetsing, volgens het standaardjabloon dat te vinden is op de website.

Vindt er een peer-review¹ plaats, dan wijzigt de bronvermelding in: evaluatie uitgevoerd en getoetst volgens Richtlijnenhandboek Economische impact WESP versie 2.3. volgens het standaardjabloon dat te vinden is op de website. Bronvermelding is verplicht bij alle communicatie-uitingen, bijvoorbeeld persberichten.

Dit Richtlijnenhandboek is voorgeschreven bij de uitvoering van het onderzoek Economische impact. Andere Richtlijnenhandboeken die eveneens voorgeschreven zijn:

- Basismodule
- Bezoekersaantallen
- Peer review

Bij vragen, opmerkingen en/of suggesties en bij aanmelden onderzoek dan wel aanvragen peer-review, gelieve contact op te nemen met de beheerder van deze richtlijn, Egbert Oldenboom, e.oudenboom@meerwaarde.com of de secretaris van WESP Werkgroep Evaluatie Sportevenementen.

¹ WESP wenst nauw betrokken te zijn bij de hantering en uitvoering van haar meetinstrumenten. WESP kan bovendien geraadpleegd worden. Een peer-review past in deze situatie. Een peer-review wordt altijd uitgevoerd door een vertegenwoordiger van WESP en bestaat eruit dat de toepassing van de richtlijnen worden getoetst op tijdigheid, volledigheid en juistheid.

2 Kort overzicht van deze richtlijn

2.1 Wat meet het onderzoek?

Het onderzoek **Economische impact** levert een weergave op van (additionele) bestedingen op korte termijn in een afgebakend gebied, zoals een gemeente, provincie, regio of land, waar het evenement plaatsvindt, als gevolg van het evenement. Dit afgebakende gebied wordt aangeduid met het 'impactgebied'. Het betreft onder andere bestedingen van aanwezige doelgroepen, alsook de 'netto-bestedingen' vanuit de organisatie.

Stakeholders en doelgroepen

In de berekening worden de bestedingen van de volgende groepen en organisaties meegenomen, voor zover van toepassing:

- Bezoekers op eigen initiatief
- Bezoekers op uitnodiging van de organisatie (vertegenwoordigers van sportbonden)
- Bezoekers op uitnodiging van sponsors en suppliers
- Atleten, topsportdeelnemers, teams
- Officials, scheidsrechters
- Breedtesportdeelnemers
- Begeleiding, coaching van atleten
- Mediavertegenwoordigers
- Vrijwilligers
- Organisatorische bestedingen, inclusief sponsoring en subsidies

Het onderzoek wordt uitgevoerd onder bovenstaande doelgroepen.

2.2 Begrippen en definities

De volgende definities worden in deze richtlijn gehanteerd:

Een **bezoek** is de aanwezigheid van een persoon op één dag op één locatie van het evenement.

Het aantal **bezoekdagen** is het aantal bezoeken dat een bezoeker aflegt aan het evenement

Een **bezoeker** is een persoon die als toeschouwer minimaal één bezoek aflegt aan een evenement. Bij meerdaagse evenementen kan één bezoeker meerdere bezoeken afleggen.

Een **dagbezoeker** is een bezoeker die niet overnacht in het impactgebied

Dagevenement is een evenement dat één dag duurt.

Externe inkomsten zijn inkomsten van het organisatie comité die impactgebied binnen vloeien als gevolg van het evenement

Externe uitgaven zijn uitgaven van het organisatie comité buiten het impactgebied.

Evenementfase (meervoud: fases) is bij een meerdaagsevenement een aantal dagen van een evenement waarvan de bezoekersgroep homogeen wordt geacht.

Het **impactgebied** is een afgebakend gebied, de gemeente, regio, provincie of land waarvoor de economische impact berekend wordt

Interne inkomsten zijn inkomsten van het organisatie comité die hun oorsprong in het impactgebied hebben.

Interne uitgaven zijn uitgaven van het organisatie comité in het impactgebied.

Een **overnachter** is een bezoeker die in het impactgebied overnacht

Een **ééndags-bezoeker** is een bezoeker die slechts één bezoek aflegt aan een evenement, een tweedags-bezoeker legt twee bezoeken af, etc.

De **locatie** is het terrein, de sportvoorziening of anderszins de ruimte waar het evenement plaatsvindt.

2.3 Indeling van de richtlijn en stappenplan

In grote lijnen worden de totale bestedingen van bezoekers bepaald door het aantal bezoekers (bezoeken) te vermenigvuldigen met de gemiddelde bestedingen per bezoeker (bezoek).

De gemiddelde bestedingen worden bepaald aan de hand van enquêtes, het aantal bezoeken aan de hand van gegevens van de organisatie, of op basis van andere betrouwbare bronnen. In onderstaande tabel 1 is een stappenplan aangegeven met de bijbehorende hoofdstukken.

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de theoretische achtergrond van deze richtlijn. Daarbij wordt met name het begrip additionaliteit van context voorzien.

In hoofdstuk 4 wordt toegelicht welke methodologische keuzes moeten worden gemaakt alvorens de enquêtes worden afgenomen. Ook wordt er ingegaan op de te gebruiken vragenlijst (opgenomen als bijlage 11.1) en de steekproeftrekking.

Vervolgens wordt er in deze richtlijn kort aandacht besteed aan de dataverwerking en controle, in hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 6 is gewijd aan het bepalen van het aantal bezoeken. Naast het bepalen van de gemiddelde bestedingen per bezoek, is het aantal bezoeken een belangrijke bouwsteen voor het bepalen van de impact van evenementen.

Om tot resultaten te komen, moeten de enquête data verder geschikt gemaakt worden voor analyse en interpretatie. Het betreft het aanmaken van nieuwe variabelen en het maken van gewichten, het berekenen van gemiddelden en uiteindelijk de bestedingen. Dit komt aan de orde in hoofdstuk 7.

Hoofdstuk 8 gaat in op de organisatorische bestedingen, dit zijn de netto-bestedingen die uit hoofde van de organisatie in het impactgebied terecht komen.

Het laatste hoofdstuk gaat in op de berekening van de totale economische impact, op basis van de gegevens verzameld in de enquêtes en verkregen van de organisatie.

Tabel 1 Stappenplan onderzoek E.I.

Hoofdstuk	
4.1	1. Methodologische keuzes, overleg met peer reviewer
4.2	2. Vaststellen vragenlijst
4.3	3. Dataverzameling
5	4. Data verwerking c.q. downloaden en converteren
5	5. Schonen data, controle, extremen, implausibele waarden
6.1	6. Bezoekgegevens (ticketing) ordenen
6.1	i. Omrekenen naar dagbezoeken en bezoekers
6.1, 7.3	ii. Checken representativiteit database met ticketing (herkomst)
7.2	7. Aanmaken nieuwe variabelen
7.2	a. Gemeenten, herkomst
7.2	b. Additioneel
7.2	c. Overnachter
7.3	8. Gewichten en gewogen variabelen maken
7.4	9. Koppelen online en offline data
7.5-7.6	10. Kruistabellen maken met kernvariabelen (draaitabellen)
7.5	a. Aandelen additionele bezoeken bepalen
7.6	b. Overnachtingen en bestedingen
7.6	i. Bestedingen logies
7.6	ii. Dagbestedingen
7.6	11. Spreadsheet bezoekersbestedingen maken en invullen
7.6	12. Bestedingen deelnemers en andere groepen inventariseren
7.7	13. Verdringingseffecten
8	14. Spreadsheet organisatorische bestedingen maken
9	15. Format rapportage maken
	16. Andere variabelen analyseren (tevredenheid, bezoekersprofiel)
	17. Rapportagetabellen samenstellen
	18. Concept en eindrapport schrijven

2.4 Relatie met andere richtlijnen

Voor een goede uitvoering van deze richtlijn is het gebruik van de volgende richtlijnen noodzakelijk:

1. De richtlijn Basismodule: deze geeft aanwijzingen over vragenlijst en steekproef (hoofdstuk 4)

2. De richtlijn Bezoekersaantallen: deze geeft aanwijzingen voor het bepalen van het aantal bezoekers, een belangrijke variabele bij het bepalen van de economische impact (hoofdstuk 7)
3. De richtlijn Peer review (zie hoofdstuk 9)

3 Theoretische achtergrond

Bij elk evenement is een veelheid aan economische effecten te bedenken: bestedingen aan reclame door het bedrijfsleven, extra overnachtingen door bezoekers, promotie-effecten voor de gemeente/regio/provincie, etc., die allemaal iets zeggen over de betekenis van het evenement voor de economie.

De economische impact heeft betrekking op een deel van deze economische betekenis, namelijk de bestedingseffecten van een evenement voor een afgebakende regio op korte termijn.

Tot de economische impact behoren niet (onder meer) de promotionele effecten, effecten op de langere termijn, mediawaarde en andere (niet-financiële) maatschappelijke kosten en opbrengsten.

De economische impact van een evenement voor het impactgebied wordt dan gedefinieerd als de additionele, dat wil zeggen de extra bestedingen die door het evenement veroorzaakt worden in afgebakend gebied.

De economische impact bestaat uit de volgende onderdelen:

- De additionele bestedingen van aanwezige doelgroepen (via de vragenlijst van het onderzoek Economische impact)
 - Bezoekers op eigen initiatief
 - Bezoekers op uitnodiging van de organisatie (vertegenwoordigers van sportbonden)
 - Bezoekers op uitnodiging van sponsors en suppliers
 - Atleten, topsportdeelnemers, teams
 - Officials, scheidsrechters
 - Breedtesportdeelnemers
 - Begeleiding, coaching van atleten
 - Mediavertegenwoordigers
 - Vrijwilligers
- De additionele bestedingen vanuit de organisatie van het evenement (via gegevens van de organisatie)

De additionaliteit wordt vastgesteld aan de hand van de vergelijking van een 0 en een 1 situatie. In deze richtlijn worden twee 0 situaties onderscheiden:

Methode A (0-situatie geen alternatieve locatie in Nederland)

Methode A houdt in dat de hypothetische 0 situatie is dat er geen realistische alternatieve locatie voor het evenement in Nederland (of tot 50 kilometer over de Nederlandse grens) is.

Inwoners van het impactgebied worden als niet additioneel aangemerkt. Voor de overige bezoekers geldt dat zij additioneel zijn indien het evenement niet had plaatsgevonden, niet aanwezig zou zijn geweest in de regio.

Methode B (0 situatie wel een alternatieve locatie in Nederland)

Methode B houdt in dat er wel een alternatieve locatie in Nederland is voor het evenement. Deze optie is alleen mogelijk als er inderdaad een realistisch alternatief is voor de gekozen locatie.

Respondenten worden ingedeeld in additioneel en niet-additioneel op basis van de inschatting of men naar een andere stad zou zijn afgereisd als het evenement daar had plaatsgevonden. Inwoners van het impactgebied kunnen bij deze methode wel- en niet-additioneel zijn, afhankelijk van hun antwoord.

De standaard 0 situatie is volgens methode A. Dat wil zeggen dat het evenement niet zou hebben plaatsgevonden. De 1 situatie is dan dat het evenement plaatsvindt in het impactgebied.

Bestedingen zijn dus additioneel indien aan twee voorwaarden wordt voldaan, te weten:

- Er is een oorzakelijk verband met de organisatie van het evenement. In de praktijk betekent dit dat alleen bestedingen worden meegenomen van doelgroepen die speciaal voor het evenement in het impactgebied zijn gekomen, of, onder bepaalde condities de bestedingen van inwoners van het impactgebied, die voor het evenement in het impactgebied zijn gebleven, waarbij inwoners als additioneel worden gerekend als zij voor een dergelijk evenement naar een andere Nederlandse stad zouden zijn gereisd.
- De organisatie heeft externe inkomsten vergaard om uitgaven te kunnen doen. En de uitgaven vanuit de organisatie van het evenement zijn ten goede gekomen aan het bedrijfsleven in het impactgebied. Met andere woorden geen verschuivingen oftewel uitgaven die toch waren gedaan ook al had het evenement niet plaatsgevonden.

Literatuur: zie website

4 Uitvoering van de enquêtes

4.1 Methodologische uitgangspunten

De volgende uitgangspunten dienen te worden vastgelegd alvorens er met het onderzoek kan worden begonnen:

1. Het impactgebied waarop de evaluatie betrekking heeft
2. De additionaliteitsbepaling (0 situatie)
3. Bron voor het aantal bezoekers (beschikbaarheid gegevens ticketing)
4. Bij een evenement op meerdere locaties: keuze voor bepaling overnachtingen
5. Dataverzameling, steekproef: online/offline, doelgroepen, fasering.
6. Mogelijke verdringingseffecten

Deze uitgangspunten dienen goedgekeurd te worden door de peer reviewer. Er dient dus afstemming te zijn met de peer reviewer vóór dat het onderzoek van start gaat.

Ad 1 Vastleggen impactgebied

De regio of gemeente waarop de analyse betrekking heeft, wordt vastgelegd met bij behorende postcode indeling. Deze regio of gemeente wordt gebruikt in de vragenlijst en heet impactgebied.

Over het algemeen geldt dat hoe groter het impactgebied is, hoe kleiner de gemeten economische impact is. De afbakening heeft dan ook veel invloed op de uitkomst en een goede, realistische afbakening is belangrijk.

Vaak wordt het impactgebied bepaald als het gebied van de opdrachtgever of de belangrijkste steunende (subsidiërende) overheid. Dit is vaak de gemeente. Dit kan economisch gezien echter een te beperkte afbakening zijn waardoor het effect vertekend wordt. Zo kan de provincie of de COROP regio (zie het CBS) die meerdere gemeenten omvat een realistischer beeld geven van de economische impact omdat bij het vaststellen van de COROP regio's rekening is gehouden met forenzenstromen.

Ad 2 Additionaliteitsbepaling

Additionele bezoekers zijn bezoekers die specifiek voor het evenement naar de regio zijn gekomen. Hierbij worden twee methodes onderscheiden. In principe dient de onderzoeker uit te gaan van methode A, tenzij hij/zij kan onderbouwen dat methode B een betere benadering voor een specifiek evenement.

Methode A (0-situatie geen alternatieve locatie in Nederland)

Methode A houdt in dat de hypothetische 0 situatie is dat er geen realistische alternatieve locatie voor het evenement in Nederland (of tot 50 kilometer over de Nederlandse grens) is. In dit geval wordt vraag ME6 van de vragenlijst gebruikt. Vraag ME8 kan vervallen.

Methode B (O situatie wel een alternatieve locatie in Nederland)

Methode B houdt in dat er wel een alternatieve locatie in Nederland is voor het evenement. In dat geval moet vraag ME8 gebruikt worden, ook voor inwoners van de stad of regio. Deze optie is alleen mogelijk als er inderdaad een realistisch alternatief is voor de gekozen locatie. Dit is ter beoordeling van de peer reviewer en moet dus vooraf worden vastgelegd.

Ad 3 Beschikbaarheid ticketinggegevens

Indien het evenement entreeheffend is, kan er gebruik gemaakt worden van de ticketinggegevens van de organisatie. Met name de volgende gegevens kunnen van belang zijn voor het onderzoek:

1. Uitsplitsing herkomst bezoekers naar buitenland/nl
2. Uitsplitsing naar verkoopkanaal: online/kassa

Indien de organisator gegevens heeft over de herkomst van de bezoekers, dan geldt dit meestal alleen voor de online verkoop. In dat geval is het belangrijk om de herkomst gegevens eventueel te kunnen corrigeren voor het verkoopkanaal. In dat geval moet ook vraag ME2 opgenomen worden. Tickets die aan de kassa verkocht worden, worden veelal verkocht aan bezoekers die relatief dicht bij de locatie wonen.

Indien er geen ticketing gegevens zijn, bijvoorbeeld omdat het evenement zich in de publieke ruimte heeft afgespeeld, dan kan het van belang zijn om de vraag over tijdsduur van het verblijf op te nemen (vraag ME9A/B of ME9C). Ook kan het van belang zijn om naar de vervoerswijze te vragen, zodat aan de hand van bijv. parkeergelegenheid of openbaar vervoergegevens een inschatting gemaakt kan worden van het aantal bezoeken (vraag ME18).

Daarnaast moeten er afspraken gemaakt worden met de organisatie over de beschikbaarheid van de gegevens van Media/vip's en deelnemers zoals

3. Accreditatiegegevens media, vips, deelnemers
4. Gegevens overnachtingen en catering deelnemers

Ad 4 Evenement op één of meerdere locaties

Als een evenement slechts vanuit het gezichtspunt van één regio of gemeente geëvalueerd wordt, kan volstaan worden met een eenvoudige versie van vraag VE11 en VE14. Indien er meerdere locaties, met meerdere impactgebieden, geëvalueerd worden, dient er op ieder locatie ook naar bezoeken en overnachtingen op andere locaties gevraagd te worden, en moeten de uitgebreide versies gebruikt worden.

Ad 5 Dataverzameling, steekproef

Zie basismodule en paragraaf 4.3

Ad 6 Correctie voor eventuele verdringingseffecten

Bij grote evenementen wordt er aandacht besteed aan mogelijke verdringingseffecten. Crowding out of verdringing is het verschijnsel dat het

evenement de bezoeken en bestedingen van toeristen of inwoners van de gastregio van het evenement verdringt.

In overleg met de peer reviewer wordt besproken of er sprake zal zijn van substantiële verdringing en zo ja, of en op welke wijze deze verdringing wordt benaderd. Indien er sprake is van substantiële verdringing, wordt dit in de rapportage vermeld en of, en zo ja, op welke wijze deze verdringing is benaderd.

4.2 Vragenlijst

In bijlage 11.1 is de adviesvragenlijst opgenomen. Voor vragenlijsten in andere talen wordt verwezen naar de website.

De vragenlijst ligt voor een aantal vragen vast, bij een aantal vragen hangt de keuze af van bovenstaande methodologische keuzes voorafgaand aan het evenement en er zijn ook een aantal optionele vragen, afhankelijk van de wensen van de opdrachtgever. Zie ook de legenda bij de vragenlijst.

4.3 Dataverzameling, steekproef, meetmomenten

(zie basismodule)

Aanvullingen op de basismodule

Het minimum aantal respondenten (270 resp. 385) heeft betrekking op het totale evenement in impactregio.

Komen er afzonderlijke rapportages voor meerdere impactregio's, dan geldt het minimum per rapportage/afgebakend gebied.

Echter bij meerdaagse evenementen met verschillende evenementfases (poulewedstrijden, play-offs, finales) is het aan te bevelen om een minimum aantal per evenementfase, of samengevoegde fases vast te stellen, in overleg met de peer reviewer.

Het criterium hierbij is of de kenmerken van de populatie tussen de verschillende evenementendagen en -fases (naar verwachting) verschillen voor wat betreft hun uitgavenpatroon. Bijvoorbeeld: naar de finales komt naar verwachting een ander publiek dan naar de poulewedstrijden.

Een deel van de enquêtes mag, uitsluitend in overleg met de peer reviewer, afgenomen worden door middel van een uitnodiging per email voor een online enquête.

Hierbij moet rekening worden gehouden met responsebias in de online enquête. Het valt te verwachten dat de bezoekers die het meest betrokken zijn bij het evenement, de hoogste respons geven. Evenementen met een homogeen, sterk betrokken publiek (liefhebbers) zijn daarom geschikter voor aanvulling door online enquêtes dan evenement met een meer divers publiek.

Deelnemers, VIPs, pers

Het minimum aantal respondenten heeft betrekking op de grootste groep aanwezigen. In de regel zijn dit reguliere bezoekers en/of deelnemers. Voor de andere groepen mogen onderbouwde schattingen gebruikt worden.

In overleg met de peer reviewer wordt vastgesteld welke groepen op welke wijze in beeld worden gebracht, afhankelijk van het type evenement (deelnemersevenement, topsportevenement etc).

Indien er een grote groep deelnemende (amateur/breedte)sporters aanwezig is, dat wil zeggen meer dan 500, dient er een aparte enquête onder de deelnemers gehouden worden. Deze enquête kan face to face afgenomen worden of via een online vragenlijst die verstuurd wordt naar deze (amateur/breedte)sporters. De minimumsteekproef voor deze groep is 100 of, bij minder dan 1000 deelnemers, 10%.

Indien er een afzonderlijke enquête verricht wordt onder deelnemers, dan dienen de resultaten hiervan afzonderlijk vermeld te worden in de rapportage.

Op basis van de resultaten van steekproefonderzoek worden later uitspraken gedaan of conclusies getrokken die geldig zijn voor de totale populatie. In een dergelijk geval dient altijd rekening gehouden te worden met betrouwbaarheidsintervallen. Deze hoeven niet gerapporteerd te worden.

5 Dataverwerking en datacontrole

5.1 Handmatige of geautomatiseerde dataverwerking

Dataverwerking is het omzetten van de antwoorden van de respondenten in een databestand. Dit vindt tegenwoordig veelal geautomatiseerd plaats. Voor handmatige verwerking zie bijlage 11.3.

Datacontrole is het controleren van data op onjuiste invoer. Datacontrole is nodig om eventuele (invoer)fouten in het databestand op te sporen en te herstellen. Alleen een (nagenoeg) foutloze dataset kan de basis zijn van goede en betrouwbare informatie als resultaat van de effectmeting. Minimaal moet er een verticale en een horizontale controle op de data plaatsvinden.

De verticale controle vindt plaats middels het draaien van frequentietabellen of rechte tellingen.

Van elke vraag die in de rapportage wordt gebruikt, wordt een frequentietabel gemaakt en er wordt gecontroleerd dat er in de frequentietabel geen waarden voor komen die niet tot de antwoordmogelijkheden behoren. Tevens wordt er gecontroleerd op outliers, extreme afwijkende waarden. Outliers hebben een sterke, vaak ongewenste, want vertekenende invloed op de berekeningen. Zo kunnen gemiddelden er zeer door worden bepaald.

Gecontroleerd wordt ook op een onjuist gebruik van komma's en punten bij bedragen.

De onderzoeker documenteert de uitgevoerde controles op zodanige wijze, dat zij door de peer reviewer gecontroleerd kunnen worden. Dit geldt ook als er geen peer review wordt uitgevoerd.

5.2 Koppelen databestanden?

Het is mogelijk om eventuele online en offline verzamelde databestanden te koppelen. Echter, omdat de weging van offline data anders kan zijn dan van online, is het belangrijk om bij koppeling hiermee rekening te houden, zie ook par. 7.4.

6 Aantal bezoeken (ticketing, schatting)

6.1 Gegevens organisatie

Indien het evenement entree heft en er dus sprake is van de verkoop van toegangsbewijzen (tickets), maakt de onderzoeker afspraken met de organisatie om de ticketinggegevens te ontvangen. Het aantal verkochte toegangsbewijzen is normaliter een goede indicator voor het aantal bezoeken.

Tevens kan er gebruikt worden gemaakt van de gegevens van de organisatie voor wat betreft:

- Herkomst
- Verkoopkanaal

Indien de herkomstverdeling van bezoekers, ontvangen van de organisatie, afwijkt van de steekproefgegevens, worden de steekproefgegevens door middel van weging gecorrigeerd voor deze afwijking, voor zover de gegevens van de organisator betrouwbaar worden geacht. Dit kan met behulp van gewichten (zie par. 7.3).

Zijn tickets altijd bezoeken?

Het aantal verkochte geeft meestal een goede indicatie van het aantal bezoeken, maar er zijn enkele situaties die om nadere toets vragen:

- Hoe om te gaan met meerdere onderdelen en/of locaties op één dag?
- Hoe om te gaan met passepartouts?
- Hoe om te gaan met verkochte tickets die niet worden opgehaald (no show)?
- Hoe om te gaan met gratis tickets?

Interpretatieverschillen ten aanzien van het begrip 'bezoek' kunnen optreden bij toernooien die **meerdere onderdelen op één dag** afwikkelen. Bij entreeheffende evenementen is de ticketing hierbij een belangrijke indicator.

- Als er sprake is van **verschillende locaties in verschillende gemeenten of regio's** (bijvoorbeeld in de poulewedstrijden bij veel teamsporten) dan worden afzonderlijke bezoeken ook als afzonderlijk geteld, er worden dan ook aparte tickets verkocht. In uitzonderlijke gevallen kan één bezoeker dan meerdere bezoeken aan hetzelfde evenement op één dag afleggen, hoewel dit in de praktijk niet veel zal voorkomen.
- Sommige individuele sporten en multi-sporttoernooien kennen echter veel onderdelen die gelijktijdig of na elkaar **op één locatie op dezelfde dag** worden afgewikkeld. In principe wordt er hierbij vanuit gegaan dat de onderdelen die zich op één locatie of afspelen per dag tot één bezoek leiden, wat meestal ook tot uiting komt in de ticketing: bezoekers kopen één toegangsbewijs.
- Echter bij bijvoorbeeld sommige hippische evenementen zijn aparte tickets verkrijgbaar voor specifieke onderdelen, maar ook combi-tickets. De combi tickets leiden dan in principe tot één bezoek, omdat er sprake is van één persoon op één dag op één locatie. In dit laatste geval moet er eventueel

gecorrigeerd worden voor bezoekers die meerdere tickets hebben gekocht voor dezelfde dag, opdat er geen dubbeltelling plaatsvindt.

Passepartouts voor meerdaagse evenementen kunnen behandeld worden als meerdere afzonderlijk bezoeken. Voor wat betreft het gemiddeld aantal bezoeken wordt indien mogelijk gebruik gemaakt van enquêteresultaten.

No show is het verschijnsel dat tickets die vooraf besteld zijn, niet worden afgehaald. Bij veel evenementen is dit te verwaarlozen, maar niet bij bijvoorbeeld internationale voetbaltoernooien. De kans op no show stijgt als tickets lang van te voren moeten worden besteld, bijvoorbeeld voordat de deelnemers bekend zijn en/of, in een combinatie zitten met andere tickets.

Bezoekers met **gratis tickets** (niet bedoeld wordt VIPs) moeten afzonderlijk behandeld worden in de analyse. Zeker als het om jeugd gaat (scholen) is het correct om deze bezoekers niet mee te tellen in de totale impact, omdat deze groep vrijwel geen uitgaven doet. Soms mikt de organisator bewust niet op de recette als een financieringsbron, en zijn vrijkaartjes 'normaal'. In feite is hier dan sprake van een gratis evenement, maar dan niet in de publieke ruimte.

6.2 Schattingen van bezoekers in de publieke ruimte

Voor het bepalen van het aantal bezoeken verwijzen wij naar de WESP richtlijn 'bezoekersaantallen'.

7 Berekening economische impact bezoekers

7.1 Inleiding

Het doel van het onderzoek is (onder andere) het vaststellen van de additionele bestedingen van bezoekers van het evenement.

Aan de hand van de bestedingsvragen in de vragenlijst kunnen de gemiddelde bestedingen per persoon worden berekend voor de steekproef. Deze gemiddelden worden vermenigvuldigd met gegevens over de totale populatie om tot een inschatting van de totale uitgaven te komen.

De stappen die hiervoor gezet moeten worden zijn:

- Aanmaak van nieuwe variabelen in de dataset
- Berekening gewichten
- Berekening gemiddelden
- Bepaling aantal bezoekers (personen), overnachters, overnachtingen en uitgaven

7.2 Nieuwe variabelen aanmaken

Herkomst variabele

Op basis van de vragen VB 13a-c en een postcodetabel wordt een herkomstvariabele gedefinieerd, waarbij in principe drie niveaus worden onderscheiden:

- Inwoners van de stad of regio
- Bezoekers uit de rest van Nederland
- Buitenlanders

Additionaliteitsvariabele

Aan de hand van herkomstvariabele en ME6 of ME8 wordt de additionaliteit van elke respondent bepaald (zie ook hoofdstuk 4).

Methode A (0-situatie geen alternatieve locatie in Nederland)

Indien de respondenten op vraag ME6 weet niet/neutral hebben aangegeven, zijn ze niet additioneel.

Bij de analyse is de eerste stap het indelen van respondenten in inwoners van de regio en overige bezoekers. De tweede stap is het indelen van de overige bezoekers in additioneel en niet additioneel.

Methode B (0 situatie wel een alternatieve locatie in Nederland)

Voor bewoners van het impactgebied moet vraag ME8 gebruikt worden. Voor personen buiten dat gebied wordt vraag ME6 weer gebruikt zoals in methode A.

Respondenten uit het impactgebied worden ingedeeld in additioneel en niet-additioneel op basis van de inschatting of men naar een andere stad zou zijn afgereisd als het evenement daar had plaatsgevonden (ME8).

Het aandeel dat hierop bevestigend antwoord wordt aangemerkt als additioneel, de rest als niet-additioneel. Indien de respondenten op vraag ME8 weet niet/neutraal hebben aangegeven, zijn ze niet additioneel.

Overnachtende en dagbezoekers

Op basis van VE10 wordt een overnachtingsvariabele aangemaakt, die aangeeft of de desbetreffende respondent overnacht heeft.

7.3 Berekening gewichten

Berekening gemiddeld aantal bezoeken en bezoekers

Het aantal bezoekers wordt berekend op basis van het gemiddeld aantal bezoekdagen (bezoeken) (vraag VE14) per respondent. Het totaal aantal bezoeken van de populatie wordt gedeeld door het gewogen aantal bezoeken per persoon uit de steekproef om tot het aantal bezoekers te komen.

Bezoekgewicht

Indien er sprake is van

- a) veldinterviews, of online dataverzameling waarbij de emailadressen verzameld zijn met behulp van veldinterviews en
- b) een meerdaags evenement

dan dienen bepaalde variabelen te worden gewogen met het bezoekgewicht, omdat er sprake is van een steekproef met teruglegging. Een toelichting op het waarom deze weging is te vinden in bijlage 11.4.

(Aan het bovenstaande wordt meestal niet voldaan als er sprake is van een enquête die uitgezet zijn via een emailbestand van de organisator. Indien er sprake is van enquêtes bestaande uit bezoekers die online een ticket hebben gekocht, dan is er sprake van een steekproef zonder teruglegging en hoeft onderstaande weging niet toegepast te worden. De daguitgaven van deze groep moet wellicht wel gewogen worden met het aantal bezoeken (tickets)).

De weging is van toepassing voor alle variabelen die op persoonsniveau worden uitgerekend. Het gaat dan om:

- Het gemiddeld aantal bezoeken per persoon
- De gemiddelde uitgaven van bezoekers die overnachten, zowel overdag als aan logies
- Het gemiddeld aantal overnachtingen van bezoekers
- Achtergrondgegevens (leeftijd, opleiding, gezelschap)

De weging wordt niet toegepast op daguitgaven van overnachters noch van dagbezoekers. (Indien men dit wel zou doen, dan zouden vervolgens weer moeten worden gewogen met het aantal bezoeken).

Voor wat betreft de waarderinggegevens (rapportcijfer) kan er gekozen worden voor weging als men eendags-bezoekers even zwaar wil laten wegen als meerdaags-bezoekers. Omdat meerdaagsbezoekers meer ervaren hebben van het evenement, is er echter ook iets voor te zeggen om de waardering van deze bezoekers relatief zwaarder te laten wegen en dus geen weging toe te passen.

Het gewogen aantal bezoeken per persoon voor de gehele steekproef is gelijk aan het gewicht voor ééndags-bezoekers en luidt:

$$\bar{x} = \frac{n}{\sum_{x=1}^z dx/x}$$

(Vergelijking 1)

Verklaring

\bar{x}	Gewogen gemiddelde van aantal bezoekdagen
n	aantal respondenten in de steekproef
x	aantal dagen dat een respondent het evenement bezocht heeft = aantal bezoekdagen
dx	aantal respondenten dat het evenement x dagen bezoekt
z	aantal dagen evenement (maximaal aantal bezoekdagen)

De gewichten voor de groepen respondenten met verschillende aantallen bezoekdagen luiden:

$$W(dx) = \frac{n}{\sum_{x=1}^z dx/x} * \frac{1}{x}$$

(Vergelijking 2)

Verklaring:

$w(dx)$	Gewicht voor respondenten die het evenement x dagen bezocht hebben
---------	--

Voor ééndags-bezoekers ($d1$) luidt de formule voor het gewicht:

$$W(d1) = \frac{n}{\sum_{x=1}^z dx/x}$$

(Vergelijking 3)

Het gewicht voor ééndags-bezoekers is dus gelijk aan het gewogen gemiddelde van de steekproef (zie vergelijking 1). Dit betekent dat het gewicht voor de andere groepen (die meer dan één dag het evenement bezoeken), als volgt kan worden aangegeven:

$$W(dx) = \frac{\bar{x}}{x}$$

(Vergelijking 4)

In woorden:

Het gewicht voor een tweedags-bezoeker is het gewogen gemiddelde voor de gehele steekproef, gedeeld door twee.

Rekenvoorbeeld

Een evenement duurt drie dagen. In totaal zijn er 1.000 bezoeken afgelegd.

In de volgende tabel zijn de aantallen in de steekproef van ééndags-, tweedags- en driedagsbezoekers opgenomen.

Aantal dagen	aantal observaties	gewicht
1	42	1,452
2	24	0,726
3	24	0,484
	90	

In de derde kolom staan de gewichten voor deze groepen.

Het gewicht voor een eendags-bezoeker is:

$$W(1dag) = 90/(42/1+24/2+24/3) = 1,452$$

Dit is ook het gemiddelde voor de gehele steekproef. Dat betekent dat het aantal bezoekers is:

$$1.000/1,452 = 689$$

Het gewicht voor een tweedags- en driedagsbezoekers is dan resp. $1,452/2 = 0,726$ en $1,452/3$. Deze gewichten worden gebruikt om de andere variabelen te wegen.

Herkomstgewicht en fasegewicht

Als uit de vergelijking van ticketverkoop met de steekproef blijkt dat herkomstverdeling van bezoekers afwijkt, worden de steekproefgegevens door middel van weging gecorrigeerd voor deze afwijking. Dit uiteraard voor zover de gegevens van de organisator betrouwbaar worden geacht.

Hetzelfde geldt voor de verdeling van de populatie en de steekproef over de verschillende dagen en fases van een evenement, ook hierbij is weging gewenst.

Bij meerdaagse evenementen zullen er vaak gecombineerde gewichten uitgerekend moeten worden, van zowel bezoek- als herkomst- en/of fasegewicht.

Ook kan het gewenst zijn om te corrigeren voor verdeling in tijdsduur, dat wil zeggen de tijd dat een bezoeker aanwezig was op het evenement. Dit zal in de toekomstige richtlijnen nader uitgewerkt worden.

7.4 Samenvoegen databestanden

Nadat de juiste gewichten zijn gemaakt is het mogelijk om eventuele online en offline verzamelde databestanden te koppelen. Dit kan eventueel ook eerder, maar omdat de weging van offline data anders is, of kan zijn, dan van online, is het belangrijk om bij koppeling hiermee rekening te houden.

Dit zal in toekomstige richtlijnen verder uitgewerkt worden.

7.5 Berekening aandeel bezoeken van additionele bezoekers

Het aandeel bezoeken van additionele overnachters wordt berekend door het totaal aan bezoeken (zie hoofdstuk 6) te vermenigvuldigen met het aandeel bezoeken van additionele overnachters. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor het aandeel bezoeken van additionele dagbezoekers.

Op basis van de additionaliteitsvariabele (2), de herkomstvariabele (3) en de overnachtingsvariabele (2) worden zo voor de (2 x 3 x 2) twaalf verschillende groepen het aandeel van deze groepen in het totaal aantal bezoeken berekend.

7.6 Berekening bestedingen

Berekening overnachters en overnachtingen

Het aantal overnachters wordt bepaald door het aantal bezoeken van overnachters (7.5) te delen door het gewogen gemiddelde van het aantal bezoekdagen van additionele overnachters.

$$\text{Aantal additionele overnachters} = \text{totaal aantal bezoeken} * \text{aandeel bezoeken additionele overnachters} / \text{gemiddeld aantal bezoeken per additionele overnachter}$$

Het aantal overnachtingen wordt berekend door het gewogen gemiddeld aantal overnachtingen per overnachtende bezoeker te berekenen. Het wordt gewogen met het bezoekgewicht. Deze uitkomst wordt vermenigvuldigd met het aantal overnachtende personen.

$$\text{Additionele overnachtingen} = \text{additionele overnachters} * \text{gemiddelde overnachtingsduur per persoon}$$

Berekening uitgaven aan overnachtingen

De gemiddelde uitgaven aan overnachtingen worden gewogen met het bezoekgewicht.

De gemiddelde uitgaven aan overnachtingen worden gewogen met het aantal overnachtingen. Dat wil zeggen: de gemiddelde uitgaven = de som van alle uitgaven van overnachters per persoon / de som van overnachtingen waarop deze uitgaven betrekking hebben. De totale uitgaven aan overnachtingen wordt berekend door het aantal additionele overnachtingen te vermenigvuldigen met de gewogen prijs per persoon per overnachting.

Rekenvoorbeeld:

- Stel 2 overnachters in de dataset:
 - o P1 overnacht alleen, 1 nacht a 200 euro
 - o P2 overnacht met 4 personen, 5 nachten a 80 euro per kamer.
- Wat is dan de gewogen gemiddelde prijs per persoon?
 - o $200 * 1 + 80 * 5 = 600 / 21$ (nachten) = 28,57 euro
 - o Dus niet: $200 * 1 + 20 (80/4) * 5 = 300 / 6$ (nachten) = 50 euro

Berekening uitgaven overdag

De gemiddelde uitgaven overdag worden gewogen met het bezoekgewicht en tevens gewogen met het aantal personen.

Dat wil zeggen: de gemiddelde uitgaven overdag = de som van alle uitgaven van voor alle personen / de som van personen waarop deze uitgaven betrekking hebben.

De totale uitgaven aan bestedingen overdag worden berekend door

- 1) Dagbezoekers: Vermenigvuldiging van het aantal additionele bezoeken met de gemiddelde bestedingen p.p. per dag van additionele dagbezoekers.
- 2) Overnachters:
 - a. In het geval van overnachters en een evenement op één locatie: bij het bepalen van de totale uitgaven overdag van overnachters worden de gewogen gemiddelde uitgaven pp per dag (van additionele overnachtende personen) met het hoogste van
 - i. het totaal aantal overnachtingen, of
 - ii. het aantal bezoeken, als dit hoger is dan het aantal overnachtingen.
- 3) Het sommeren van de twee bovenstaande uitkomsten

Berekening van de totale uitgaven bezoekers en andere aanwezigen

De stappen zoals hierboven moeten ook gevolgd worden voor de andere aanwezigen (deelnemers, begeleiding, VIP's, pers). Het opsplitsen tot afzonderlijke groepen leidt meestal tot hele kleine subpopulaties, waarmee de betrouwbaarheid kleiner wordt.

De volgende groepen kunnen samengevoegd worden:

- Bezoekers en VIPs en overigen
- Deelnemers en begeleiding

Het is toegestaan om bij kleinere doelgroepen, die lastig te benaderen zijn, zoals mediavertegenwoordigers, onderbouwde schattingen te maken. De uitgaven van vrijwilligers kunnen vaak verwaarloosd worden, omdat zij meestal niet overnachten en vaak door de organisatie van eten en drinken worden voorzien.

Indien deelnemers of andere aanwezigen een substantieel deel van de impact voor hun rekening nemen (par. 4.3), dienen deze in de rapportage afzonderlijk behandeld te worden.

7.7 Verdringingseffecten

In overleg met de peer reviewer wordt besproken of er sprake zal zijn van substantiële verdringing en zo ja, of en op welke wijze deze verdringing wordt benaderd. Indien er sprake is van substantiële verdringing, wordt in de rapportage vermeld of, en zo ja, op welke wijze deze verdringing is benaderd.

8 Berekening additionele bestedingen organisatie

Definitie

Onder de organisatorische bestedingen verstaan wij alle bestedingen die verricht worden ten behoeve van de organisatie van het evenement. In principe zijn dit de (additionele) uitgaven van het organisatie comité en eventuele uitgaven van andere stakeholders zoals internationale sportbonden en media (exclusief persoonlijke uitgaven). Indien een gemeente uitgaven verricht voor bijvoorbeeld veiligheid zijn dit in principe ook organisatorische bestedingen, maar in de meeste gevallen zullen deze uitgaven niet additioneel zijn.

Bron

De belangrijkste bron voor het bepalen van de omvang van de organisatorische bestedingen, is de financiële realisatie van de organisatie die het evenement organiseert. Indien deze (nog) niet definitief beschikbaar is, mag in uitzonderingsgevallen, in overleg met de peer reviewer, gebruik worden gemaakt van de meest recente begroting (op basis van realisatiecijfers).

Additionaliteit

Het gaat bij additionaliteit om de netto besteding van de organisatie. Voor het vaststellen van de wordt een twee-staps benadering gehanteerd.

In de eerste stap wordt vastgesteld welk gedeelte van de **inkomsten** de regio binnen vloeien (extern) c.q. hun oorsprong in de het impactgebied hebben (intern). Hierbij geldt dat subsidies van lokale overheden, sponsoring door lokale bedrijven en inkomsten uit tickets gekocht door niet additionele bezoekers (inwoners en overige niet additionele bezoekers), interne inkomsten zijn.

Indien er sprake is van sponsoring door een landelijk opererend bedrijf dat gevestigd is in de regio, met een landelijk budget voor sponsoring, dan zijn dit externe inkomsten voor het impactgebied. Het landelijk budget voor sponsoring kan blijken uit keuzes voor sponsoring in andere jaren, die buiten de regio neersloegen.

De tweede stap is het bepalen van mate waarin de **bestedingen** door het organisatiecomité plaatsvinden in de regio onder beschouwing (zie paragraaf methodologische keuzes), de interne bestedingen. Dit kan het beste in overleg met het organisatiecomité vastgesteld worden.

Het verschil tussen de interne inkomsten en de interne bestedingen van het organisatie comité in de regio of gemeente is de totale additionele impact.

Uitgaven van lokale overheden voor afdrachten aan internationale bonden of organisaties hebben een negatieve impact. Dit betekent dat in het geval van relatief grote afdrachten, de organisatorische impact negatief kan uitvallen.

Winst en verlies

Indien een organisator winst maakt, dan wordt dit bedrag als uitgave opgenomen in de regio waar de organisatie geregistreerd is.

Wordt er verlies geleden, dan wordt er bepaald wie het verlies zal aanzuiveren. Omdat uiteindelijk altijd een partij op zal draaien voor het verlies, wordt verlies zekere zin gezien als inkomstenbron. Is deze bron afkomstig uit de regio dan wordt dit als zodanig geregistreerd voor de E.I. berekening, is deze bron van buiten de regio, dan wordt het als wel additioneel aangemerkt, zie onderstaand voorbeeld. Is de bron onbekend, dan mag er vanuit worden gegaan de organisatie zelf het tekort aanvult en kan de locatie van de organisatie worden aangehouden.

Voorbeeld winst (bedragen in 1.000€) (organisator gevestigd in de evaluatie-regio):

<i>Inkomsten</i>	<i>Totaal</i>	<i>Niet/additioneel</i>
Buiten regio	100	
Uit regio	150	150
<i>Totaal inkomsten</i>	<i>250</i>	<i>150</i>
<i>Uitgaven</i>		<i>Additioneel</i>
In regio	100	100
buiten regio	50	
winst (in regio)	100	100
<i>Totaal uitgaven</i>	<i>250</i>	<i>200</i>
Totaal additioneel		50

Voorbeeld verlies, (bedragen in 1.000€) aangezuiverd binnen regio.

<i>Inkomsten</i>	<i>totaal</i>	<i>Niet-additioneel</i>
Buiten regio	100	
Uit regio	150	150
Verlies (financiering uit regio)	100	100
<i>Totaal inkomsten</i>	<i>350</i>	<i>250</i>
<i>Uitgaven</i>	<i>totaal</i>	<i>additioneel</i>
In regio	300	300
buiten regio	50	
<i>Totaal uitgaven</i>	<i>350</i>	<i>300</i>
Totaal additioneel		50

9 Rapportage economische impact

9.1 Wijze van rapporteren

Het rapport naar aanleiding van het onderzoek Economische impact geeft in teksten, tabellen en/of grafieken een eenduidig antwoord op de centrale vraag: hoe groot zijn de (additionele) bestedingen in het impactgebied waar het evenement plaatsvindt.

De laatste stap in de berekening van de economische impact is het sommeren van de stappen tot de totale additionele bestedingen, ofwel de economische impact.

9.2 Kennisopbouw en kwaliteitsborging

Kennisopbouw en kwaliteitsborging vindt plaats op tweeërlei wijzen:

- Uitvoeren peer-review
- Afgifte minimale eindwaardes c.q. kerncijfers t.b.v. open source database evenementen

Uitvoeren peer-review, zie richtlijn peer review

Wijze van afgifte data t.b.v. open source database evenementen

WESP, de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen, ontvangt bij voorkeur een definitief rapport van het onderzoek Economische impact, zowel op papier als digitaal. Rapporten worden gepubliceerd via de website www.evenementenevaluatie.nl.

Indien dit niet mogelijk blijkt, ontvangt zij tenminste de volgende gegevens plus alle minimale eindwaardes c.q. kerncijfers die zijn ingevuld op terugkoppelingsformulier (zie website voor het juiste terugkoppelingsformulier):

- Beschrijving evenement en evenement locatie
- Datum evenement, dag- of meerdaags evenement, vrij of gecontroleerd toegankelijk, betaalde of gratis toegang
- Totaal aantal bezoekers, deelnemers en bezoeken
- Totaal aantal overnachtingen
- Ingevuld terugkoppelingsformulier

WESP beheert een database, die, weliswaar toegankelijk met een inlogcode c.q. eigen password, de functie heeft van een open source database evenementen. Het doel is het opbouwen en verspreiden van kennis omtrent de effecten van sportevenementen.

Minimale eindwaardes c.q. kerncijfers

Elk meetinstrument, dat op een uniforme wijze wordt toegepast, kenmerkt zich door de aanwezigheid van enkele minimale eindwaardes of kerncijfers. Dat geldt ook voor het onderzoek Economische impact. Alleen in het geval dat de minimale eindwaardes c.q. kerncijfers standaard dezelfde zijn, kunnen onderzoeken en daarmee evenementen met elkaar worden vergeleken.

Om deze reden dienen in elk geval de volgende eindwaardes c.q. kerncijfers in de eindrapportage van het onderzoek aanwezig te zijn:

De gemiddelde bestedingen per persoon; uitgesplitst naar (in het impactgebied):

- Aantal bezoekers, bezoeken, VIPs, deelnemers, pers
- Aandelen van bezoeken naar
 - herkomst,
 - additioneel en
 - overnachters en dagbezoekers
- Additionele dagbesteding p.p. additionele overnachters en dagbezoekers
- Gemiddeld aantal bezoeken van additionele overnachters en dagbezoekers
- Bestedingen aan overnachtingen additionele overnachters.
- Gemiddeld aantal overnachtingen p.p. additionele overnachters
- Additionele bestedingen organisatie en media
- Totale gerealiseerde uitgaven organisatie
- Additionele uitgaven organisatie
- Additionele inkomsten organisatie
- Saldo additionele bestedingen organisatie

11 Bijlagen

11.1 Vragenlijst

Legenda		Codering vraagnummer
	groen: verplicht, ontleend aan basismodule	V Verplicht
	oranje: soms verplicht, afhankelijk van methodologische keuzes of type evenement	B ontleend aan basismodule
	blauw: verplicht, niet ontleend aan basismodule	M soms verplicht, afhankelijk van methodologisch uitgangspunt
	geel: optioneel	E ontleend aan economische impact

Nummer	Vraag	Opmerking	Variabelenaam/ codering
VB1	Bent u...	Verplicht	VISITYPE
Een keuze	Bezoeker op eigen initiatief	Basismodule vraag 1	1
	Bezoeker op uitnodiging van sponsor of organisator van dit evenement		2
	Deelnemer		3
	Begeleider of coach van een deelnemer		4
	Vertegenwoordiger van de pers/media		5
	Anders		6
ME2	Hoe heeft u voor vandaag uw toegangsbewijs verkregen?	Verplicht indien noodzakelijk om de juiste verhouding tussen kanalen vast te stellen (bijv. bij herkomst)	TCHANNEL
Eén keuze	Van te voren gekocht via internet		1
	Vandaag gekocht aan de kassa		2
	Anders, namelijk		3
VB13a	Woont u in Nederland?	Verplicht	NL
Eén keuze	Ja	Basismodule vraag 13	1
	Nee		2
VB13b	Wat zijn de vier cijfers van uw postcode?	Verplicht	POSTCODE
Numeriek		Basismodule vraag 13	

VB13c	Uit welk land komt u?	Verplicht	COUNTRY
Eén keuze	Duitsland/Germany	Basismodule vraag 13	DE
	België/Belgium		BE
	Groot-Britannië/Great Britain		UK
	Verenigde Staten/USA		US
	Overig namelijk/Other:		OT
ME6	Als dit evenement niet had plaatsgevonden in <dit afgebakende gebied>, was u dan vandaag toch in <dit afgebakende gebied> geweest?	Verplicht bij meeste methodologische keuzes	ADDA
Eén keuze	Waarschijnlijk wel		1
	Waarschijnlijk niet		2
	Weet niet/hangt ervan af		3
ME8	Stel dat dit evenement niet in <afgebakend gebied>, maar in <een andere Nederlandse afgebakend gebied> had plaatsgevonden, was u dan naar die andere gemeente gegaan voor dit evenement?	Verplicht bij sommige methodologische keuzes	ADDB
Eén keuze	Waarschijnlijk wel	Deze vraag alleen na toestemming peer reviewer (zie richtlijnen)	1
	Waarschijnlijk niet		2
	Weet niet/hangt ervan af		3
ME9A	Hoe laat was u (ongeveer) hier op dit evenement?	Verplicht indien noodzakelijk om schatting van aantal toeschouwers te kunnen maken	ARRTIME
ME9B	Hoe laat denkt u dit evenement (ongeveer) weer te verlaten?	Verplicht indien noodzakelijk om schatting van aantal toeschouwers te kunnen maken	DEPTIME

ME9C	Hoe lang bent u van plan op dit evenement aanwezig te zijn?	Alternatief voor 8a en 8b. Verplicht indien noodzakelijk om schatting van aantal toeschouwers te kunnen maken	DURATION
VE10	Overnacht(te) u tijdens het evenement ergens anders dan op uw vaste woonadres?	Verplicht	STAY
Eén keuze	Ja ik overnacht(te) ergens anders		1
	Nee ik overnacht thuis		2
VE11	Aantal overnachtingen in de gemeente <Stad 1>	Verplicht	NIGHTSLOC1
Numeriek	Aantal overnachtingen in de gemeente <Stad 2>	Andere steden alleen opnemen als er een	Nightsloc2
	Aantal overnachtingen in de gemeente <Stad 3>	gecombineerde evaluatie van meerdere steden plaatsvindt.	Nightsloc3
	Aantal overnachtingen in de gemeente <Stad 4> Number of nights in <Stad 4>		Nightsloc4
	Aantal overnachtingen in <overig NL>		NightsOT
VE12A	In welk type accommodatie overnacht u?	Verplicht	ACCOM
	Bij vrienden/familie/kennissen		1
Eén keuze	Bed & breakfast		2
	Hotel 0 - 3 sterren		3
	Hotel 4 - 5 sterren		4
	Appartement/AirBNB		5
	Bungalowpark		6
	Camping		7
	Overig		OT
VE12B	Wat is de prijs van 1 overnachting?	Verplicht	PRICENIGHT
Numeriek		Bij meerdere overnachtingsplekken, laatste vragen	
VE13	Op hoeveel personen heeft deze prijs betrekking?	Verplicht	PERSNIGHT
Numeriek			

VE14	Welke dagen van <dit evenement> heeft u bezocht of gaat u bezoeken? (vink altijd vandaag aan)	Verplicht	DAYSLOC1
Meerkeuzes, of numeriek	Aantal dagen <stad 1>, of Dag 1, dag 2, dag 3 etc	Kan numeriek zijn of meerkeuzes, meerkeuze heeft voorkeur	
	Aantal dagen <stad 2>	Andere steden alleen opnemen als er een gecombineerde evaluatie van meerdere steden plaatsvindt, zie Richtlijn	Daysloc2
	Aantal dagen <stad 3>		Daysloc3
	Aantal dagen <stad 4>		Daysloc4
ME14C	U heeft aangegeven het evenement x dagen te bezoeken. Hoeveel dagen bent u langer in Nederland, boven het aantal dagen dat u het evenement bezoekt?	Alleen verplicht bij gelijktijdige evaluaties van meerdere regio's	EXTSTAY
ME14D	Welke stad langer verblijf (<stad 1>, <stad 2> etc.	Alleen verplicht bij gelijktijdige evaluaties van meerdere regio's	LOCEXT
VE15	Wat is vandaag op u van toepassing?	Verplicht	SPENDER
Eén keuze	Ik doe alleen uitgaven voor mezelf		
	Ik betaal ook voor een ander of voor anderen		
	Ik betaal niets, iemand anders betaalt voor mij		
	Ik geef vandaag niets uit en evenmin doen anderen dat voor mij		
VE17	Voor hoeveel personen (inclusief uzelf) doet u uitgaven?	Verplicht	PERSPEND
Numeriek			
16a	Nu vragen wij u naar bedragen (Euro's) die u VANDAAG denkt uit te geven. Uitsluitend uitgaven in DIT AFGEBAKENDE GEBIED, tenzij anders aangegeven. Geef de bedragen voor het aantal personen dat u hiervoor heeft aangegeven. Optioneel		
VE16	Uitgaven aan merchandising/souvenirs	Verplicht	MERCH
Numeriek	Eten en drinken (op locatie en/of in dit afgebakende gebied)	Verplicht	FOOD
Numeriek	Openbaar vervoer in dit afgebakende gebied	Verplicht	TRANSPUB
Numeriek	Parkeergeld in dit afgebakende gebied	Verplicht	PARK

iek			
Numeriek	Winkelen in dit afgebakende gebied	Verplicht	SHOP
Numeriek	Overig in dit afgebakende gebied Other in this city	Verplicht	OTHER
VE16A	Respondent weet alleen totaal vandaag (in dit afgebakende gebied excl. overnachting en toegang), nl:	Optioneel	TOTALOC
Numeriek			
VE16B	Totaal vandaag BUITEN dit afgebakende gebied (excl. overnachting)	Optioneel	TOTALOUT
Numeriek			
ME18	Met welk vervoersmiddel heeft u de langste afstand van uw vaste woonadres of verblijfplaats naar deze locatie afgelegd?	Verplicht indien noodzakelijk om schatting van aantal toeschouwers te kunnen maken	TRANSPTYPE
Eén keuze	Auto/motor		1
	Trein		2
	Bus/tram/metro		3
	Taxi		4
	(Brom)fiets/scooter		5
	Boot		6
	Lopend		7
	Anders		8
VB5	Welk cijfer (1-10) zou u dit evenement geven? (1=zeer slecht en 10=uitmuntend)	Verplicht	SCORE
Text		Basismodule vraag 5	
VB11	Wat is uw geboortjaar?	Verplicht	YEARBIRTH
Numeriek		Basismodule vraag 11	
VB14	Wat is uw hoogst voltooide opleiding?	Verplicht	EDU
Eén keuze	Geen onderwijs/No education	Let op: basismodule heeft oude indeling	1
	Basisonderwijs/Primary		2
	Middelbare school(VMBO, Mavo, Havo, VWO)/Secondary		3
	Beroepsonderwijs (LBO, MBO)/Professional		4
	Hoger onderwijs HBO / Bachelor /Higher		5
	Master/Ph.D. (Universiteit)		6

	Anders		7
VB12	Geslacht (ENQ. invullen zonder vragen)	Verplicht	GENDER
Eén keuze	Man	Basismodule vraag 12	1
	Vrouw		2
Optionele vragen (zie ook basismodule)			
OB2	In welk gezelschap bent u hier?	Optioneel	TYPCOMPANY
Eén keuze	Alleen	Basismodule vraag 2	
	Met partner en zonder kinderen		
	Met partner en met kinderen		
	Alleen met kinderen		
	Met overige familie		
	Met vrienden/kennissen		
	Met school/bedrijf/vereniging e.d.		
	Gemengd gezelschap bijv familie, vrienden, collega's	Toegevoegd aan basismodule	
	Anders		
OB3	Uit hoeveel personen bestaat uw gezelschap? (inclusief u zelf)	Optioneel	NBCOMPANY
Numeriek		Basismodule vraag 3	
EO3a	Hoeveel kinderen t/m 16 jaar zijn er in uw gezelschap?	Optioneel	NBCHILDREN
Numeriek		kan eventueel nog verder uitgesplitst worden	
OB8	Bent u lid van een sportvereniging	Optioneel	MEMBERSC
Eén keuze	Lid	Basismodule vraag 8	
	Geen lid		

11.2 Data invoer en controle bij papieren vragenlijsten

Indien er gebruik is gemaakt van papieren vragenlijsten, dan dienen deze verwerkt te worden en ingevoerd (data-entry). Wordt van CAPI apparatuur gebruik gemaakt of verloopt het onderzoek via internet, dan zijn de gegevens al digitaal verwerkt. Eindresultaat van welke methodiek ook, is een databestand met daarin in de kolommen de variabelen en in de rijen alle respondenten. Elke vraag in de vragenlijst wordt gerepresenteerd door één of meerdere variabelen in het databestand, al naar gelang het type vraag (één antwoord mogelijk, meerdere antwoorden mogelijk, dichotome verwerking van de antwoorden).

Betreffende de vragen/variabelen in de adviesvragenlijst geven wij bij handmatige invoer de volgende adviezen:

- Bestedingsvragen, vragen waar een bedrag in € moet worden ingevuld, zijn altijd voorzien van een waarde, tenzij een vraag logischerwijs niet is voorgelegd:
 - 0, indien voor dat onderdeel geen uitgaven zijn gedaan of worden gedaan
 - getal > 0, ter waarde van de uitgaven voor dat onderdeel die zijn gedaan of worden gedaan
 - 999999, indien de respondent voor dat onderdeel geen antwoord kan geven of het (nog) niet weet
- De vraag die inzicht geeft in het aantal personen waarop de bestedingen betrekking hebben:
 - getal > 0, ter grootte van het aantal personen waarop de uitgaven betrekking hebben
 - 999999, indien de respondent geen antwoord kan geven of het (nog) niet weet

Daarnaast luidt het advies om met alle cijfermatige vragen, vragen waarop het antwoord een getal is (bijvoorbeeld waarderingcijfer, verblijfsduur, etc.), op eenzelfde manier om te gaan. Onderstaand een voorbeeld voor de verblijfsduur in uren of dagen.

- De vraag die inzicht geeft in het aantal uren of dagen dat de respondent of de groep in de gemeente/in de regio of provincie bezoekt of verblijft (gedurende of als gevolg van het evenement, niet meegerekend het verblijf op het eigen vaste woonadres):
 - getal > 0, ter grootte van het aantal uren of dagen van het bezoek of het verblijf
 - 999999, indien de respondent geen antwoord kan geven of het (nog) niet weet
- Bij handmatige invoer geldt de volgende checks.
- De horizontale controle vindt plaats op de hand/met het oog; minimaal 5% van het aantal vragenlijsten wordt opnieuw ingevoerd of vraagitem voor vraagitem nagekeken en gecontroleerd op invoerfouten.

- Gevonden fouten worden hersteld. Telt het aantal geconstateerde fouten, verticale en horizontale, op tot meer dan 1% van het theoretische aantal invoerwaardes, dan luidt het advies om alle vragenlijsten opnieuw te verwerken en in te voeren in een nieuw databestand. Voorbeeld: een vragenlijst bevat 42 vraagitems c.q. invoerwaardes, er zijn 400 vragenlijsten afgenomen, dan bedraagt het theoretische aantal invoerwaardes 16.800; de grens van 1% bedraagt dan 168; is het aantal geconstateerde fouten, verticaal plus horizontaal, groter dan 168, dan wordt geadviseerd om alle vragenlijsten opnieuw te verwerken en in te voeren.

11.3 Toelichting bezoekgewicht

Waarom wegen?

Als voorbeeld dient een evenement van 2 dagen. Er is een groep die één dag komt en er is een groep die twee dagen (dus beide dagen) komt. De groep die één dag komt, bestaat uit 15.000 bezoekers. Deze is precies verdeeld over twee dagen, dus 7.500 bezoekers per dag.

De groep die twee dagen komt bestaat uit 2.500 bezoekers (personen). Deze groep legt dus 5.000 bezoeken af. De verhouding van deze twee groepen is elke dag 1:3 (zie tabel).

In totaal zijn er dus $15.000 + 2.500 = 17.500$ unieke bezoekers, die 20.000 bezoeken afleggen.

	dag 1	dag 2	totaal bezoeken	bezoekers
werkelijk aantal bezoeken per dag	10000	10000	20000	
2500 bezoekers 2 dagen	2500	2500	5000	2500
7500 bezoekers 1 dag	7500	7500	15000	15000
totaal bezoekers				17500

We gaan nu enquêtes afnemen. Er wordt een steekproef van 400 respondenten genomen, waarbij de aantallen bezoekers, uitgesplitst naar 1 en 2 dagen, een perfecte afspiegeling zijn van de werkelijke (aanwezige) populatie.

De steekproef ziet er dan als volgt uit:

steekproef n = 400	Dag 1	Dag 2	totaal
aantal bezoekers 2 dagen	50	50	100
aantal bezoekers 1 dag	150	150	300
Totaal steekproef	200	200	400

De verhouding tussen 2-dags en 1-dagsbezoekers is in de steekproef 1:3, net als in de populatie.

Willen we nu het aantal unieke bezoekers uitrekenen, dan delen we het aantal bezoeken van de populatie door de gemiddelde bezoekduur uit de steekproef.

De gemiddelde bezoekduur uit de steekproef is 1,25 $((100 \cdot 2 + 300 \cdot 1) / 400)$. Dit zou betekenen dat het aantal bezoekers $20.000 / 1,25 = 16.000$ uitkomt. **Dit is niet correct: het juiste aantal is 17.500.**

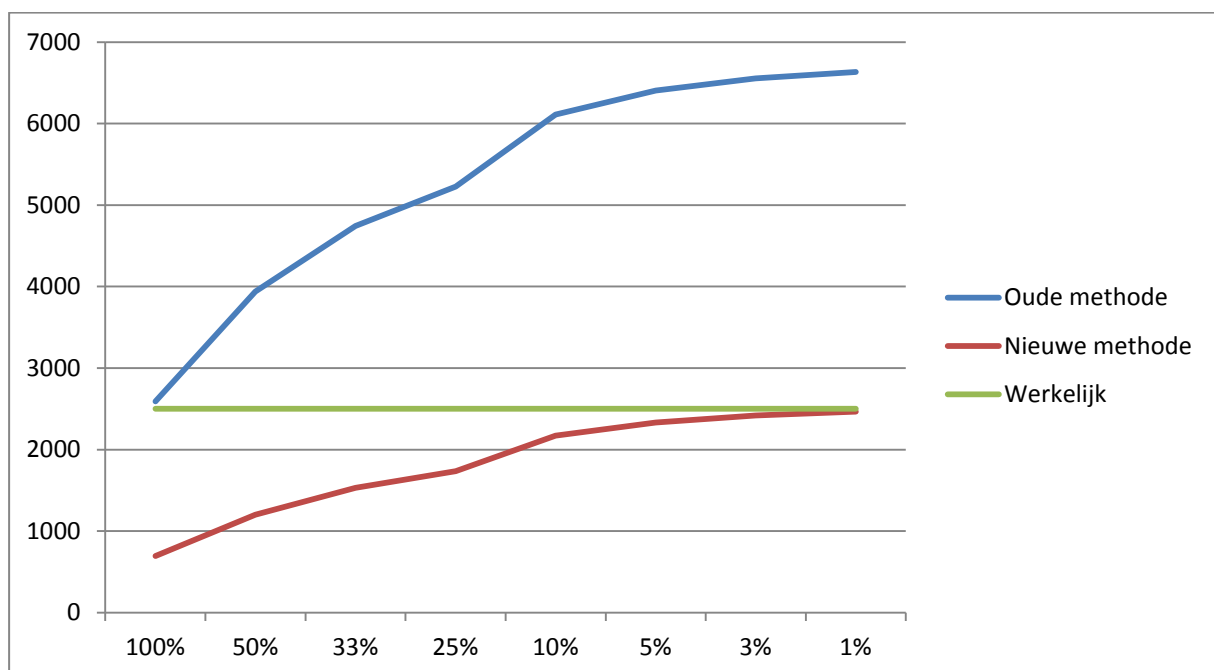
Hoe komt dit?

Dit wordt veroorzaakt door het feit dat de groep die twee dagen bezoekt, in feite oververtegenwoordigd is in de steekproef. Immers, zij lopen kans op beide dagen geïnterviewd te worden. Het steekproef gemiddelde ligt in dit voorbeeld daarom te hoog en daarom wordt het aantal bezoekers te laag ingeschat.

De achterliggende oorzaak heeft uiteindelijk met het trekken met of zonder teruglegging te maken. Bij een enquête wordt een respondent in principe maar één keer geïnterviewd. Het is een steekproef zonder teruglegging.

Als we de **totale populatie** zouden interviewen, zonder teruglegging, dan is het steekproef gemiddelde $7500 \cdot 2 + 15.000 \cdot 1 = 1,14$. Het aantal bezoekers is dan $20.000 / 1,14 = 17.500$. Dit is wel correct.

Omdat we meestal een steekproef nemen die **veel kleiner** is dan de populatie, lijkt onze steekproef echter meer op een steekproef met teruglegging. We maken dus een fout als we doen alsof het een steekproef is zonder teruglegging. De grootte van de fout die we maken is afhankelijk van de omvang van de steekproef ten opzichte van de populatie en is weergegeven in onderstaande grafiek. De fout is het verschil tussen de blauwe lijn en de groene lijn.

Op de x-as staat de steekproef als percentage van de populatie. Uit de grafiek blijkt dat in dit voorbeeld bij een steekproef omvang van 100% de oude manier correct is (zoals in het rekenvoorbeeld hierboven), maar de fout wordt groter naarmate de steekproef een kleiner deel van de populatie betreft: de afstand tussen de groene en blauwe lijn wordt steeds groter. Normaliter is een steekproef kleiner dan 10%.

Hoe corrigeren we dit?

In de grafiek is ook een alternatieve berekening weergegeven (nieuwe methode, rode lijn). Deze methode benadert het juiste gemiddelde, naarmate de populatie groter is t.o.v. de steekproef.

De formule luidt:

$$\bar{x} = \frac{n}{\sum_{x=1}^z dx/x}$$

Vullen we de waarden in van ons voorbeeld dan luidt de uitkomst:

Gewogen gemiddelde = $400 / (100/2 + 300/1) = 400/350 = 1,14$.